

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975) [www. economy.nayka.com.ua](http://www.economy.nayka.com.ua) | № 4, 2021 | 29.04.2021 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2021.4.101](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.4.101)

УДК 336.71:005.915:005.63

*Н. Г. Вядрова,
к. е. н., старший викладач,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Україна
ORCID ID: 0000-0003-2386-3231*

ВИКОРИСТАННЯ ІНДИКАТОРІВ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ДЛЯ ОЦІНКИ СТАНУ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРА

*N. Vyadrova
PhD in Economics, Senior Lecturer of the Department of Banking and Financial Technologies,
KhNU. V.N. Karazin Research Institute "Karazin Banking Institute, Ukraine*

USE OF FINANCIAL STABILITY INDICATORS TO ASSESS THE STATE OF THE BANKING SECTOR

Стаття присвячена використанню теоретико-прикладного підходу до визначення факторів впливу на фінансову стійкість банків і банківського сектора загалом, через розрахунок агрегованого індикатора фінансової стійкості (ІА). Проведений аналіз динаміки основних індикаторів фінансової стійкості банків надав можливість провести хронологічну оцінку фінансової стійкості, визначити характер цих змін та фактори, які чинять найбільший вплив на неї, дозволив констатувати найбільш репрезентативні з них (І1, І2, І4, І6, І7, І8, І10, І11). Тем не менш, неоднозначне їх трактування унеможливує виявлення достовірного рівня фінансової стійкості банків без комплексного дослідження всіх факторів, які чинять вплив на фінансову стійкість банків. Усунути цей недолік було запропоновано шляхом їх кластеризації, що дозволило згрупувати відповідні періоди за показниками фінансової стійкості банків за період 2005–2018 рр.

The article is devoted to the use of theoretical and applied approach to determining the factors influencing the financial stability of banks and the banking sector in general, through the calculation of the aggregate indicator of financial stability (IA). The analysis of the dynamics of the main indicators of financial stability of banks provided an opportunity to conduct a chronological assessment of financial stability, determine the nature of these changes and the factors that have the greatest impact on it, allowed to state the most representative of them ((I1, I2, I4, I6, I7, I8, I10, I11). However, their ambiguous interpretation makes it impossible to identify a reliable level of financial stability of banks without a comprehensive study of all factors that affect the financial stability of banks. It was proposed to eliminate this shortcoming by clustering them, which allowed to group the relevant periods according to the indicators of financial stability of banks for the period 2005-2018.

The construction of an aggregate indicator of financial stability (IA) provided an opportunity from the standpoint of quantitative and qualitative measurement to comprehensively assess the financial stability of the bank and establish patterns of interdependent changes (determination of dynamics, substantial properties and individual relationships and contradictions). This allowed to diversify

management tools to increase financial stability and neutralize crisis trends in the banking sector. The disadvantages of the proposed indicator include the heterogeneity of its calculation base in periods. Thus, the basis for calculating financial stability indicators I3, I4, during the selected period, the NBU changed twice (in 2008 and 2010). In addition, since the beginning of 2010, the basis for calculating the financial stability indicator I11 has changed, which has significantly increased its actual values and, accordingly, affected the growth of the indicator in this period. This shortcoming affects only the assessment of the financial stability of banks in terms of the size of the actual value of the indicator of financial stability of IA relative to its average value, but fully allows you to assess the financial stability of banks in the dynamics for a particular period.

Ключові слова: індикатори фінансової стійкості; стійкість банківської системи; МВФ; агрегований індикатор фінансової стійкості (IA).

Key words. financial stability indicators; banking system stability; IMF; aggregate financial stability indicator (IA).

Постановка проблеми. Фінансова, політична та соціально-економічна нестабільність, яка має місце в Україні протягом останніх п'яти років, призвела до гострої необхідності перегляду існуючих підходів до оцінки фінансового стану банківських установ та фінансової стійкості окремих банків. В рамках інтеграції нашої країни в європейський та світовий економічний простір природним є виникнення необхідності застосування однорідних показників такої оцінки, а отже, паралельного використання разом із класичними коефіцієнтами фінансової стійкості індикаторів, рекомендованих Міжнародним Валютним Фондом.

Літературний огляд. Як показав огляд економічної літератури окремим аспектам фінансової стійкості банків у своїх працях приділяли увагу такі вчені як: В. Вітлінський, Н. Водоп'янова, В. Коваленко, С. Козьменко, І. Ларіонова, І. Парасій-Вергуненко, Л. Примостка, Н. Шелудько та ін. [3, 4, 5, 7]. Серед зарубіжних вчених, роботах яких присвячені дослідженню проблемам фінансової стійкості банків слід виокремити таких як: Г. Капріо (G. Carpio), Д. Даймонда (D. W. Diamond) та П. Дибвіга (P. N. Duvvig), М. Крейніна (M. Kreinin), Ф. Мишкіна (F. S. Mishkin), А. Віллетта (A. H. Willett). Але незважаючи на численні публікації з даної проблематики, на сьогодні немає уніфікованого підходу до визначення єдиної методики її оцінювання.

Мета дослідження. Обґрунтування і удосконалення існуючих підходів до оцінки відповідності рівня фінансової стійкості банку заданим параметрам ефективності та розробка агрегованого індикатора фінансової стійкості банківської системи.

Результати дослідження.

До індикаторів фінансової стійкості (далі – ІФС) – відносяться показники поточного фінансового стану та стійкості фінансових установ країни та їх контрагентів із сектору корпорацій та сектору домашніх господарств. Система ІФС включає агреговані дані для окремих установ і показники, що дають уявлення про ринки, на яких здійснюють свою діяльність фінансові установи. ІФС, передбачає компіляцію та поширення 40 індексів: 25 індикаторів для установ сектору депозитних корпорацій (12 із яких основні) та 15 індикаторів для клієнтів сектору депозитних корпорацій: [2]

Основні індикатори депозитних корпорацій:

- співвідношення регулятивного капіталу до зважених за ризиком активів (I1) – надає інформацію щодо того, яка частка регулятивного капіталу відповідає одиниці активів, зважених за ризиком;
- співвідношення регулятивного капіталу I рівня до зважених за ризиком активів (I2) – надає інформацію щодо того, яка частка регулятивного капіталу I рівня відповідає одиниці активів, зважених за ризиком;
- співвідношення недіючих кредитів без урахування резервів до капіталу (I3) – надає інформацію щодо того, яка частка недіючих кредитів без урахування резервів відповідає одиниці капіталу банку;
- співвідношення недіючих кредитів до сукупних валових кредитів (I4) – надає інформацію щодо того, яка частка недіючих кредитів відповідає одиниці сукупних валових резервів;
- співвідношення кредитів за секторами економіки до сукупних валових кредитів (I5*) – надає інформацію щодо того, яка частка кредитів відповідного сектору економіки відповідає одиниці сукупних валових кредитів (розраховується як окремо за секторами економіки, так і агреговано);
- норма прибутку на активи (I6) – надає інформацію щодо того, яка частка чистого доходу відповідає одиниці середнього значення середніх активів за період;
- норма прибутку на капітал (I7) – надає інформацію щодо того, яка частка чистого доходу відповідає одиниці середнього значення капіталу за період;
- співвідношення процентної маржі до валового доходу (I8) – надає інформацію щодо того, яка частка процентної маржі відповідає одиниці валового доходу;

- співвідношення непроцентних витрат до валового доходу (I9) – надає інформацію щодо того, яка частка непроцентних витрат відповідає одиниці валового доходу.;
 - співвідношення ліквідних активів до сукупних активів (I10) – надає інформацію щодо частки ліквідних активів (базових, із кінцевим строком погашення до 31 дня) в сукупних активах банку;
 - співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань (I11) – надає інформацію щодо того, яка частка ліквідних активів (із кінцевим строком погашення до 1 р.) відповідає одиниці короткострокових зобов'язань банку;
 - співвідношення чистої відкритої позиції в іноземній валюті до капіталу (I12) – надає інформацію щодо того, яка частка активів у відкритій валютній позиції відповідає одиниці капіталу банку[1];
- Динаміка основних індикаторів фінансової стійкості банків наведена в табл. 1 та рис. 1.

Таблиця 1
Динаміка індикаторів фінансової стійкості банків рекомендованих МВФ за період 2005–2018 рр.

Дата	I1	I2	I3**	I4**	I6	I7	I8	I9	I10***	I11***	I12
2005	14,95	11,54	325,99	57,99	1,76	13,90	48,36	65,99	18,03	40,17	1,41
2006	14,19	10,84	352,44	59,76	2,10	17,64	54,49	59,79	14,28	37,83	10,55
2007	13,92	10,09	313,82	48,12	1,92	16,33	55,45	60,76	11,60	39,93	13,38
2008	14,01	11,15	9,16	3,88	1,46	11,96	51,16	52,95	9,35	32,99	33,10
2009	18,08	14,23	31,97	13,70	-4,42	-33,71	66,76	61,08	11,45	35,88	28,51
2010	20,83	15,11	29,17	15,27	-1,46	-10,29	65,98	61,89	18,84	91,19	21,61
2011	18,90	13,99	25,76	14,73	-0,65	-4,44	63,07	68,26	18,65	94,73	8,41
2012	18,06	13,77	36,03	16,54	0,48	3,26	64,15	61,45	22,15	90,28	2,50
2013	18,26	13,89	30,65	12,89	0,26	1,72	58,56	65,95	20,63	89,11	6,94
2014	15,60	11,21	61,07	18,98	-4,24	-31,95	48,46	59,85	26,40	86,14	31,69
2015	12,31	8,30	129,02	28,03	-5,54	-65,51	39,00	54,40	33,00	92,87	136,03
2016	12,69	8,96	89,37	30,47	-12,47	-122,17	45,94	60,91	48,53	92,09	118,88
2017	16,10	12,12	70,18	54,54	-1,76	-15,34	50,20	76,14	53,94	98,37	89,61
2018	16,18	10,52	60,20	52,85	1,60	14,61	52,02	61,92	51,14	93,52	134,77

** до кінця 2007 р. до недіючих кредитів включалися кредити під контролем, субстандартні, сумнівні та безнадійні, відображені в балансі, починаючи з 2008 р. до недіючих кредитів включалися кредити сумнівні та безнадійні, відображені в балансі.

*** з 2010 р. використовується показник ліквідні активи (широкий показник) із кінцевим строком погашення до 1 року, до кінця 2009 р. розрахунки здійснювалися за показником ліквідних активів (широкий показник) з початковим строком погашення.

Джерело: розроблено автором з використанням : [1]

Зауважимо, що на рис.1 подано інформацію найбільш репрезентативних індикаторів фінансової стійкості, а саме : I1, I2, I4, I6, I7, I8, I10, I11. При цьому, динаміка значень за всіма індикаторами, окрім I6, була побудована по основній Y-осі, а динаміка значень останнього будувалась по додатковій Y-осі.

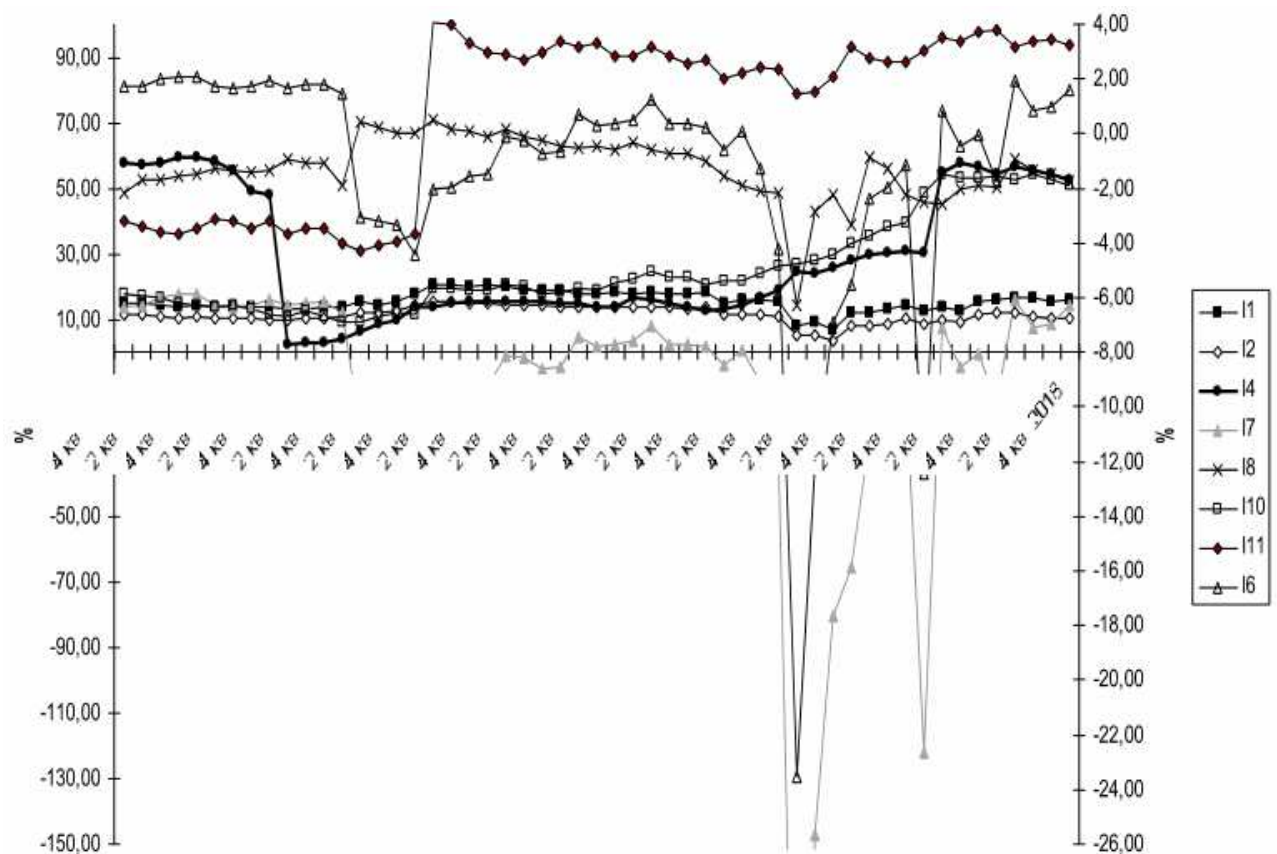

Рис. 1. Динаміка основних індикаторів фінансової стійкості банків за період 2005–2018 рр.

Джерело: розроблено автором

Аналізуючи динаміку індикаторів I1 та I2 можна дійти висновку про постійну підтримку банками належного рівня співвідношення регулятивного капіталу та активами зваженими за ризиком. Теоретично це свідчить про фінансову стійкість банківської системи, але фактично, за існуючих в Україні соціально-економічних та політичних умов, означає створення банками додаткових резервних фондів для покриття збитків за активними операціями. Особливо гостро така динаміка спостерігається наприкінці 2009р. та протягом всього 2010 р., коли при зростанні значень індикатору до 20,80% , відбулося суттєве просідання норми прибутку на капітал (I7) до позначки -30%. (-33,71%).

Зворотня ситуація спостерігалася протягом всього 2015 р., коли вже за умов економічної та політичної нестабільності спричиненою військовими діями в країні, рівень індикаторів I1 та I2 критично знизився до позначки 8,35% та 5,50%, а норми прибутку на капітал та на активи склали відповідно - 277,3% та - 23%. Схожа ситуація спостерігалася й наприкінці 2016 р. коли індикаторі I6 та I7 впали до -12,47% та -122,17% відповідно, однак при цьому банки продовжували нарощувати регулятивний капітал.

Аналізуючи динаміку індикатору I4 можна побачити цікаву закономірність, а саме у 2008 р. спостерігався значний спад обсягів недіючих кредитів. Фактично відбулося списання заборгованості за кредитами клієнтів банків внаслідок їх масових банкрутств та ліквідації, які були спричинені фінансово-економічною кризою 2008 р. Саме це й призвело до збільшення банками регулятивного капіталу внаслідок збільшення резервних фондів для покриття збитків, а вже наприкінці 2009 – початку 2010 рр. зменшення норми прибутку на активи (I6) та капітал (I7). Протягом 2009 – 2018 рр. відбувалося постійне зростання індикатору I4, тобто постійне збільшення частки непрацюючих кредитів. Найвідчутніше це стало помітно у 2015 р., а піку досягло у 2017 р. Однак, варто зауважити, що темпи зростання індикатору I4 не співпадають із темпами падіння індикаторів I6 та I7 у цей період, а отже частка непрацюючих кредитів не є основним фактором впливу на норми прибутку.

Аналізуючи динаміку індикатору I8, можна побачити, що за фінансово-економічної кризи 2008 р., значення цього показника суттєво збільшилось, що пов'язано із суттєвим збільшенням банками відсоткових ставок за кредитами. Однак, за кризи 2015 р. та в умовах нестабільності 2017 р. - цей показник зменшувався разом із нормами прибутку.

Також протягом 2005 – 2018 рр. можна спостерігати постійне зростання частки високоліквідних активів в загальних активах банків (I10). Особливо відчутно це стало у 2015 – 2016 рр. По-перше, це відбулось за рахунок суттєвого зменшення розміру банківських активів (більше ніж на 7%), по-друге, за рахунок частки високоліквідних активів, зокрема облігацій внутрішньої державної позики. Однак, зауважимо, що зростання індикатору I10 у даному випадку свідчить, радше, не про зростання фінансової стійкості банків, а про створення банками протекціоністської структури активів та капіталу для покращення власного фінансового

стану.

Розглядаючи динаміку індикатору П11, можна також стверджувати про неоднозначність його поведінки у кризові періоди. Так за нестабільних умов 2008 – 2009 рр., його значення стрімко збільшилось, що пояснюється намаганням банків покрити збитки завданні високою часткою проблемних кредитів та покращити фінансову стійкість за рахунок збільшення частки ліквідних активів. Однак за несприятливих умов 2015 – 2016 рр. цей індикатор не міг втриматися на досягнутій позначці та суттєво зменшився удвічі.

Отже, здійснивши аналіз ключових індикаторів фінансової стійкості можна дійти висновку про неоднозначність їх трактування. У різні періоди зазначені індикатори ведуть себе неоднорідно, що виключає можливість виявлення достовірного рівня фінансової стійкості банківських установ без комплексного дослідження всіх зовнішніх факторів, які здійснюють вплив на фінансову стійкість банків.

Для обґрунтування неоднорідності поведінки індикаторів фінансової стійкості, яка спостерігалась у динаміці їх значень протягом 2005 – 2018 рр, було здійснено кластеризацію періодизації зазначених індикаторів. Групування біло здійснення з використанням кластерного аналізу деревовидним методом, шляхом розрахунку мінімальної евклідової відстані між зваженими середніми групових значень показників.

За результатами аналізу біло виділено 6 груп, які, майже цілком відповідають часовій періодизації (рис. 2, табл. 2) А отже, можна дійти висновку про хронологічну залежність фінансової стійкості банківських установ в Україні.

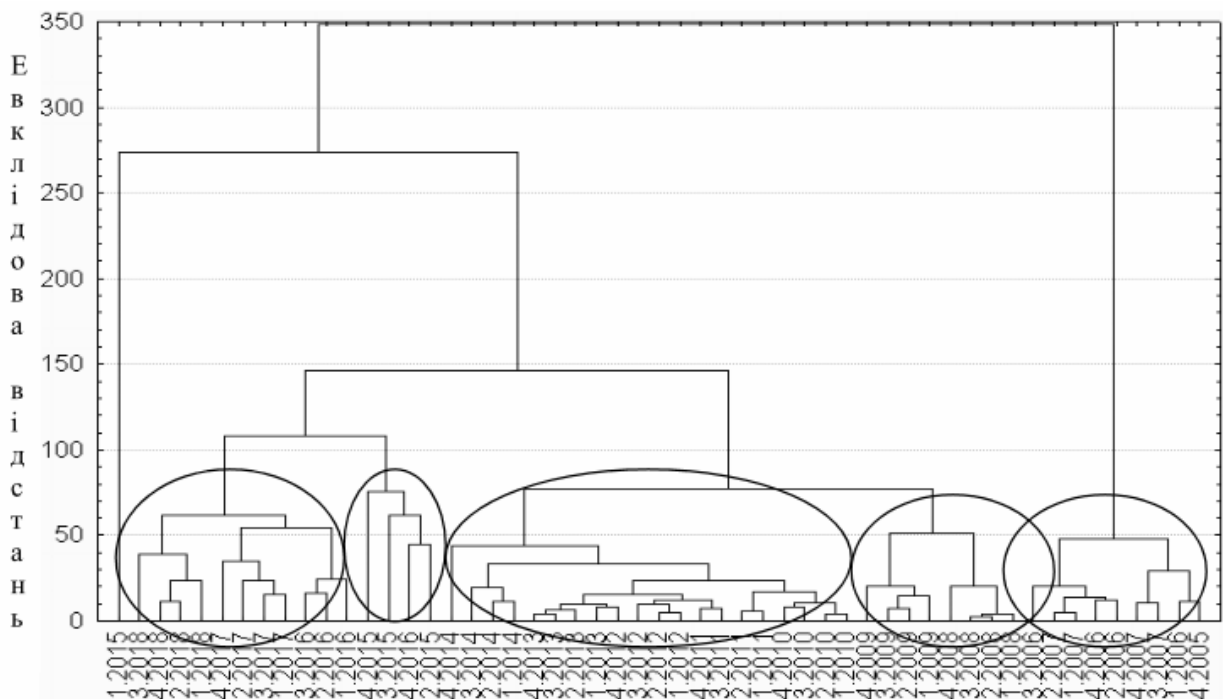

Рис. 2. Групування періодів за показниками фінансової стійкості банківських установ за період 2005–2018 рр.

Джерело: розроблено автором

Таблиця 2.

Групування періодів за показниками фінансової стійкості банківських установ

Група	Період
1 кластер	2005-2007
2 кластер	2008-2009
3 кластер	2010-2014
4 кластер	1 кв. 2015
5 кластер	2 кв. 2015 - 4 кв. 2015, 4 кв. 2016
6 кластер	1 кв. 2016 - 3 кв. 2016, 2017 - 2018

Джерело: складено автором

Для надання економічної характеристики кожному з виділених часових кластерів пропонується здійснити аналіз вказаної періодизації за основними макроекономічними показниками, такими як: облікова ставка НБУ, індекс споживчих цін, індекс цін виробників, темпи зростання ВВП, курс національної валюти, темпи зростання реальної заробітної плати, та індекс фондового ринку. Результати дослідження наведені на рис. 3 та рис. 4

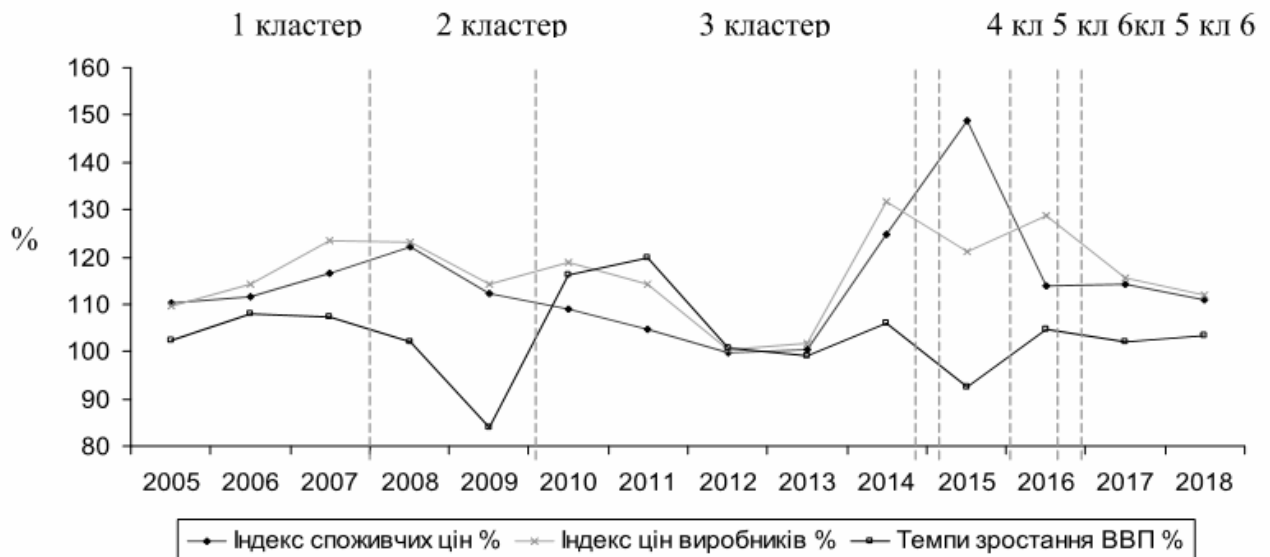

Рис. 3. Періодизація динаміки основних макроекономічних показників за період 2005–2018 рр.
Джерело: розроблено автором

З огляду на динаміку зображену на рис. 3 можна дійти висновку, що період, який відповідає кластеру 1, має стагнаційні ознаки. Яскраво вираженою є відсутність зростання ВВП, із паралельним зростанням цін виробників та споживчих цін. Саме у цей період взяла свій початок фінансово-економічна криза 2008 р., передумовами якої стали суттєва доларизація економіки, великі обсяги незабезпеченого кредитування, та переоцінка вітчизняних фондових інструментів (рис.4). Логічним наслідком таких передумов стали: обвал національної валюти, негативна реакція на наслідки всесвітньої фінансово-економічної кризи цього періоду, та збільшення вартості грошових ресурсів. Аналізуючи динаміку індикаторів фінансової стійкості банківської системи у цей період (рис. 2, табл.2), можна зробити висновок про зменшення стійкості банківської системи із одночасним збільшенням частки прибуткових операцій із підвищеним ступенем ризику. Така тенденція також пояснюється із переоціненим станом економіки України у цей період, а також відсутністю врахування негативних світових тенденцій того часу.

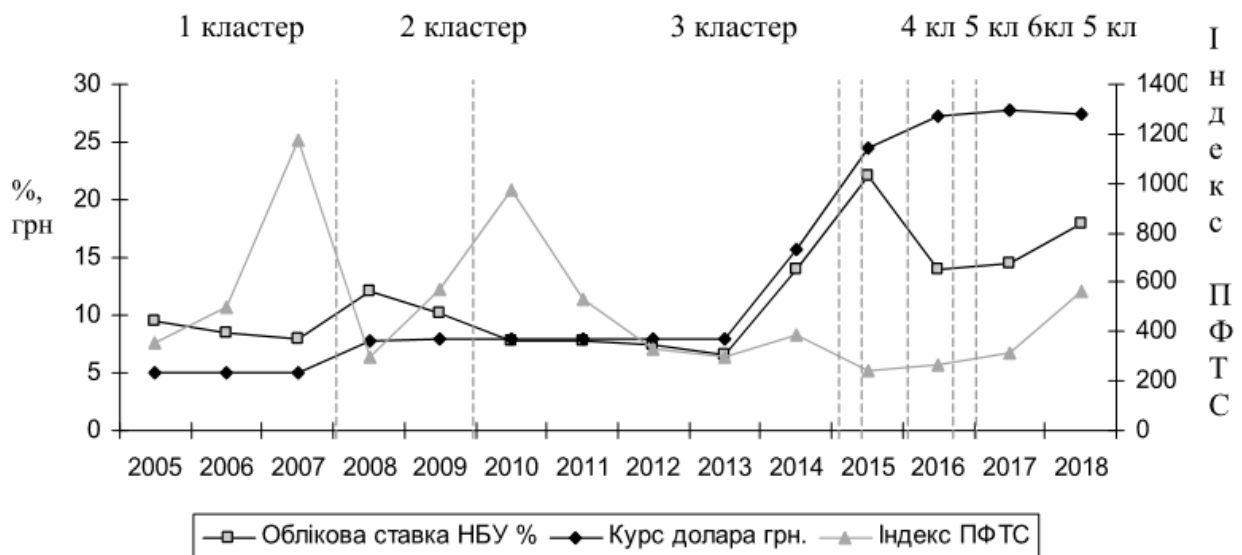

Рис. 4. Періодизація динаміки основних макроекономічних показників (продовження)
Джерело: розроблено автором

Наступний період 2008 – 2009 рр., який відповідає кластеру 2, можна охарактеризувати як апогей фінансово-економічної кризи в країні: темпи падіння ВВП значно перевищують темпи падіння індексів цін виробників та споживчих цін. Одночасно із цим спостерігається значне зменшення курсу національної валюти, обвал фондових індексів (база розрахунку яких раніше була значно переоціненою) та підвищення облікової ставки НБУ (рис. 4). Аналізуючи динаміку індикаторів фінансової стійкості банківської системи у цей період, можна дійти наступних висновків: банки намагались підтримати рівень достатності та адекватності

регулятивного капіталу на високому рівні (про що свідчить зростання цих індикаторів); частка сумнівних та проблемних кредитів суттєво збільшувалася; майже по всій банківській системі спостерігались негативні результати фінансової діяльності; рівень ліквідності активів зменшився наприкінці 2008 р., разом із суттєвим збільшенням відкритою валютної позиції (що пов'язано із валютними коливаннями). Період 2010 – 2014 рр. можна охарактеризувати як період рецесії. Економіка країни почала поступово оговтуватись від наслідків фінансово-економічної кризи. Відбувається збільшення темпів зростання ВВП, разом із зменшенням індексів споживчих цін та цін виробників. Курс національної валюти стабілізується, а інвестори намагаються відродити фондовий ринок. Не дивлячись навіть на суттєві інфляційні процеси 2014 р. (пов'язані із військовими діями в країні), індикатори фінансової стійкості банків були на високому рівні до кінця зазначеного періоду. Однак вже можна спостерігати: збільшення частки проблемного кредитування; низькі, а подекуди й негативні значення показників норми прибутку; суттєве зменшення прибутковості активів та капіталу; збільшення процентної маржі для покриття зростаючих збитків; збільшення відкритої валютної позиції, пов'язаної із зростанням курсу долара США у 2014 р. Отже можна зробити висновок про те, що індикатори фінансової стійкості банківської системи зреагували на фінансово-економічні проблеми в країні із запізненням, тобто фінансової міцності банківських установ, після настання негативних умов, вистачило ще на тривалий час.

Однак, найпроблемнішим періодом, з точки зору фінансової стійкості банків, виявився 1 квартал 2015 р. (4 кластер). Індикатори цього періоду свідчать про: занижений рівень достатності та адекватності капіталу банків; зависоку частку проблемних кредитів; високий негативний рівень норм прибутку та прибутковості активів, зменшення рівня ліквідності останніх; суттєве збільшення відкритої валютної позиції. Все це пов'язано із стрімким падінням темпів зростання ВВП, підвищенням індексу споживчих цін, сталим падінням курсу національної валюти та відповідним збільшенням облікової ставки НБУ.

В період з 2 кварталу 2015 р. - 4 квартал 2018 р. (кластери 5 та 6) характеризується як період коливань фінансової стійкості банківських установ. Протягом всього 2015 р. банки намагались оговтатись після кризи 2014 р., покращуючи показники достатності капіталу, прибутковості активів та їх ліквідності, однак, періодично спостерігається погіршення кредитного портфеля банківського сектору, що пов'язано із зменшенням темпів зростання ВВП у цей період, зростанням індексу споживчих цін, та продовженням падіння національної валюти.

Протягом майже всього 2016 р. банки продовжували збільшувати рівень достатності та адекватності капіталу, покращувати якість кредитного портфеля та зменшувати збитковість фінансових операцій. Однак, значна кількість ліквідаційних процесів серед банківських установ та націоналізація такого системно утворюючого банку як АТ КБ «Приватбанк», призвела до падіння індикаторів норми прибутку наприкінці 2016 р. до мінімального рівня. Отже, 4 квартал 2016 р. відокремлена за значеннями індикаторів фінансової стійкості з причини саме впливу фінансово-економічних наслідків минулих періодів, а не впливу зовнішніх макроекономічних факторів.

Період 2017–2018 рр. можна охарактеризувати, як період оздоровлення банківської системи. Спостерігається суттєве збільшення показників адекватності та достатності регулятивного капіталу банків, зменшення частки проблемного кредитування, суттєве покращення показників норм прибутку, прибутковості активів та капіталу, нормалізація рівня процентної маржі, та позитивна динаміка відкритою валютної позиції, не пов'язана із коливанням курсу національної валюти. Нормалізація темпів зростання ВВП, помірне збільшення облікової ставки НБУ та поступове відродження фондового ринку свідчить про сприятливі умови для покращення показників фінансової стійкості банківських установ.

Отже, можна дійти висновку, що фінансова стійкість банківських установ є чутливою до зовнішніх макроекономічних факторів. Однак, банківська система є достатньо стійкою та має своєрідний часовий буфер, про що свідчить запізнена реакція індикаторів фінансової стійкості на динаміку основних показників розвитку економіки країни.

Оцінка та аналіз фінансової стійкості банківських установ потребує розрахунку та обчислення великої кількості індикаторів та показників, ще більше проблем виникає при інтерпретації отриманих значень[9]. Отже виникає необхідність у такому індикаторі фінансової стійкості банківських установ, який містив би у собі вплив всіх основних індикаторів рекомендованих МВФ, та мав би при цьому простий ступень сприйняття, можливість побудови динаміки його абсолютних значень, а також можливість коригування методики його розрахунку.

Розрахунок цього індикатору автором пропонується здійснювати за наступним алгоритмом (1):

$$IA = (I1 - H2) + (I2 - H2 * n) - I3s - I4s + I6s + I7s - I8s + I9s + I10s + (I11 - H6) + I12s \quad (1)$$

де: IA – агрегований індикатор фінансової стійкості банків;

H2 – встановлене значення нормативу достатності регулятивного капіталу банків;

n – середнє співвідношення I2 та I1;

I3s, ..., I10s, I12s – стандартизовані значення відповідних індикаторів фінансової стійкості банків;

H6 – встановлене значення нормативу короткострокової ліквідності банків.

Стандартизація індикаторів фінансової стійкості банків здійснюється за наступною формулою (2):

$$Ins = \frac{In - \bar{In}}{\sigma} \quad (2)$$

де: Ins – стандартизоване значення відповідного індикатору;

In – відповідний індикатор фінансової стійкості банків;

\bar{In} – середнє значення відповідного індикатору фінансової стійкості банків за обраний період;

σ – стандартне відхилення значень відповідного індикатору фінансової стійкості банків за обраний період [6, 8].

Фінансова та банківська системи кожної країни є унікальними, тому неможливим є встановлення нормативних значень ІА, або універсальних значень для всіх банків і систем. Отже, при здійсненні оцінки фінансової стійкості банків, автором пропонується використовувати середнє значення ІА за обраний період, як індикатор норми для конкретної підсистеми. Відповідно, всі фактичні значення ІА, які є вищими за середнє, вважати позитивними, а всі що менше негативними для фінансової стійкості банків.

Отже згідно алгоритму наведеного автором, основою для обчислення ІА є індикатори І1, І2 та І11, а саме їх відхилення від встановлених законодавством нормативів Н2 та Н6. Варто зауважити, що при розрахунку відхилення значення І2, значення Н2 необхідно скоригувати на величину співвідношення І2 та І1, що дозволить враховувати розбіжність між цими індикаторами, а саме різницю у базі їх розрахунку між регулятивним капіталом, та регулятивним капіталом І рівня.

При розрахунку ІА значення індикаторів І3...І10, І12, повинні бути стандартизовані за формулою, що дозволить отримати однорідний масив даних. Найсуттєвішим при розрахунку ІА є визначення характеру впливу кожного із зазначених індикаторів на фінансову стійкість банків. Так, на думку автора, збільшення значення індикаторів І1, І2, І6, І7, І9, І10, І11, І12, свідчить про підвищення фінансової стійкості, тоді як збільшення індикаторів І3, І4 та І8, навпаки – про її зниження. Значення індикатору І5, автором пропонується розглядати окремо, поза розрахунком ІА. Це пояснюється неможливістю отримання однорідних даних за обраний період, у зв'язку із постійною трансформацією кон'юнктури реального сектору економіки, за критерієм надійності окремих галузей, та динаміки такої надійності.

Отже, згідно формул (1) та (2) автором розрахований агрегований показник фінансової стійкості банківської системи в динаміці за період 2005 – 2018 рр. (табл. 3).

Таблиця 3.
Розрахункові дані для індикатору ІА та його динаміка за період 2005 – 2018 рр.

Дата	І1	І2	І3	І4	І6	І7	І8	І9	І10	І11	І12	ІА
2005	14,95	11,54	1,94	1,47	0,67	0,55	-0,83	0,74	-0,52	40,17	-0,94	27,58
2006	14,19	10,84	2,16	1,56	0,75	0,63	-0,18	-0,17	-0,79	37,83	-0,75	21,99
2007	13,92	10,09	1,83	0,98	0,71	0,60	-0,08	-0,03	-0,97	39,93	-0,69	23,83
2008	14,01	11,15	-0,78	-1,25	0,60	0,52	-0,53	-1,17	-1,13	32,99	-0,29	22,24
2009	18,08	14,23	-0,59	-0,76	-0,73	-0,42	1,10	0,02	-0,99	35,88	-0,38	28,94
2010	20,83	15,11	-0,61	-0,68	-0,06	0,06	1,02	0,14	-0,46	91,19	-0,52	49,55
2011	18,90	13,99	-0,64	-0,71	0,12	0,18	0,71	1,07	-0,48	94,73	-0,79	51,36
2012	18,06	13,77	-0,55	-0,61	0,38	0,34	0,82	0,07	-0,23	90,28	-0,92	45,10
2013	18,26	13,89	-0,60	-0,80	0,33	0,31	0,24	0,73	-0,34	89,11	-0,82	45,62
2014	15,60	11,21	-0,34	-0,49	-0,69	-0,38	-0,82	-0,16	0,07	86,14	-0,32	36,11
2015	12,31	8,30	0,25	-0,04	-0,99	-1,07	-1,80	-0,96	0,54	92,87	1,83	37,43
2016	12,69	8,96	-0,09	0,09	-2,56	-2,22	-1,08	-0,01	1,63	92,09	1,48	36,15
2017	16,10	12,12	-0,26	1,30	-0,13	-0,04	-0,63	2,22	2,01	98,37	0,88	54,12
2018	16,18	10,52	-0,35	1,22	0,63	0,57	-0,44	0,14	1,82	93,52	1,80	47,76

Джерело: складено автором

Отже, середнє значення ІА за період 2005 – 2018 рр. складає 36,53.

До недоліків запропонованого індикатору можна віднести неоднорідність бази його розрахунку у періодах. Так, база розрахунку індикаторів І3, І4, протягом обраного періоду, змінювалась НБУ двічі (у 2008 та 2010 рр.), також з початку 2010 р. змінилась база розрахунку І11, що значно збільшило його фактичні значення, та відповідно, відобразилось на зростанні індикатора у цей період. Зазначений недолік впливає лише на оцінку фінансової стійкості банків з точки зору розміру фактичного значенням ІА відносно його середнього значення, але повною мірою дозволяє оцінити фінансову стійкість банків у динаміці за конкретний період.

Висновки. Виявлення недоліків, притаманних процедурі інтерпретації результатів розрахунку

індикаторів, рекомендованих Міжнародним валютним фондом, зумовило необхідність запровадження аналітичного підходу до оцінювання фінансової стійкості банків і банківського сектора загалом заданим параметрам ефективності. Можна зробити висновок, що ІА, значно спрощує здійснення аналізу фінансової стійкості банківських установ в динаміці. Побудова агрегованого індикатора фінансової стійкості (ІА) надає можливість з позицій кількісного та якісного вимірювання комплексно оцінити фінансову стійкість банку та встановити закономірності взаємообумовлених змін (детермінації динаміки, субстанціонарні властивості та індивідуальні взаємозв'язки та суперечності).

Список літератури.

1. Дані фінансової звітності банків України. Офіційний сайт національного банку України. URL: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=64097 (дата звернення: 06.07.2020).
2. Значення економічних нормативів по системі банків України. Офіційний сайт національного банку України. URL: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=13697659&cat_id=36800 (дата звернення: 26.07.2020).
3. Коваленко В. В. Стратегічне управління фінансовою стійкістю банківської системи: методологія і практика : монографія. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. 228 с.
4. Козьменко С. М., Шпиг Ф. І., Волошко І. В. Стратегічний менеджмент банку : навч. посіб. Суми : Університетська книга, 2003. 740 с.
5. Парасій-Вергуненко І. М. Стратегічний аналіз у банках: теорія, методологія, практика : монографія. Київ : КНЕУ, 2007. 360
6. Про затвердження методики розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в Україні : Постанова НБУ № 315 від 02.06.2009. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v0315500-09> (дата звернення: 03.04.2018)
7. Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент у банку : підручник. 2-ге вид., доп. і перероб. Київ : КНЕУ, 2004. 468 с.
8. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні : Постанова Правління НБУ від 28.08.2001 № 368. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01> (дата звернення: 08.09.2020).
9. Федішин М. П., Жаворонок А. В., Ковальчук Н. О. Аналітична оцінка фінансової стійкості та стабільності банківської системи України на основі індикаторів. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2019. № 6(74).

References.

1. National Bank of Ukraine, Data of financial statements of banks of Ukraine, available at: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=64097 (Accessed 06 July 2020).
2. National Bank of Ukraine, The value of economic standards for the banking system of Ukraine, available at: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=13697659&cat_id=36800 (Accessed 26 July 2020).
3. Kovalenko, V. V. (2010), *Stratehichne upravlinnia finansovoiu stiikestiu bankivskoi systemy: metodolohiia i praktyka: monohrafiia* [Strategic management of financial stability of the banking system: methodology and practice: a monograph], DVNZ «UABS NBU», Sumy, P. 228.
4. Kozmenko, S. M. Shpyh, F. I. abd Voloshko, I. V. (2003). *Stratehichnyi menedzhment banku: navch. posib.* [Strategic management of the bank: textbook], Universytetska knyha, Sumy, P. 740.
5. Parasii-Verhunenko, I. M. (2007), *Stratehichnyi analiz u bankakh: teoriia, metodolohiia, praktyka: monohrafiia* [Strategic analysis in banks: theory, methodology, practice: monograph], KNEU, Kyiv, P. 360.
6. National Bank of Ukraine (2009), Resolution “On approval of the methodology for calculating economic standards for regulating the activities of banks in Ukraine”, available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v0315500-09> (Accessed 03 Apr 2018).
7. Prymostka, L. O. (2004), *Finansovyi menedzhment u banku: pidruchnyk* [Financial management in the bank: a textbook], 2nd ed., KNEU, Kyiv, Ukraine, P. 468.
8. National Bank of Ukraine (2001), Resolution of the NBU Board “On approval of the Instruction on the procedure for regulating the activities of banks in Ukraine”, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01> (Accessed 08 Sept 2020).
9. Fedyshyn, M. P. Zhavoronok, A. V. and Kovalchuk N. O. (2019), “Analytical assessment of financial stability and stability of the banking system of Ukraine on the basis of indicators”, *Problemy systemnoho pidkhodu v ekonomitsi*, vol. 6(74).

Стаття надійшла до редакції 20.04.2021 р.